

Έλληνες Αρμένιοι: Μεγαλώνοντας στη βαριά σκιά μιας Γενοκτονίας

συνέχεια από την χθεσινή έκδοση

Τα ξημερώματα της 24ης Απριλίου 1915, ξεκίνησε η εφαρμογή της θηριωδίας, με πρώτα θύματα τους ποιητές, τους διανοούμενους, τους δημοσιογράφους, τους πολιτικούς, τους κληρικούς, τους δασκάλους και δικηγόρους, που εκτελέστηκαν με συνοπτικές διαδικασίες. Χωρίς ηγεσία, χωρίς εύλογους ρήτορες, δημοσιογράφους και πολιτικούς καθοδηγητές, -οι οποίοι θα μπορούσαν να οργανώσουν τον λαό σε αντίσταση-, η εξόντωση έγινε μια εύκολη υπόθεση. Η εξαλείψι των εντύπων και των εφημερίδων εμπόδισε ή καθυστέρησε τις εξιστορήσεις των αυτόπτων μαρτύρων και τις αναφορές των ξένων ταξιδιωτών και διπλωματών, που ζούσαν από κοντά τα βίαια γεγονότα» επισημαίνει στο Protagon η κυρία Χαρουτουνιάν. Και προσθέτει: «Τρένα και τηλεγράφοι άλλωστε ήταν οι νέες και καινοτόμες εφευρέσεις, για τις οποίες πολύς κόσμος πανηγύριζε, ενώ για τους Τούρκους ήταν η διευκόλυνση, ώστε, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, να αποσταλούν διαταγές σε όλη την Ανατολική επικράτεια, για εκτελέσεις και διώξεις των Αρμενίων. Ενώ μια ολόκληρη περιοχή ξεκληριζόταν, σε μιαν άλλη, κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί το μέγεθος της βίας και του τρόμου που βίωναν οι συμπατριώτες Αρμένιοι. Οι λεπτομέρειες των σφαγών ήταν τόσο τρομακτικές, που προκαλούσαν ανατριχίλα και τρόμο, ενώ ο ανθρώπινος νους αδυνατούσε να συλλάβει το μέγεθος της βίας». Το ορφανοτροφείο στη Σύρο Το μεγάλο κύμα της γενοκτονίας τοποθετείται ανάμεσα στο 1915 και το 1917, όμως οι σφαγές και οι εκτοπισμοί συνεχίστηκαν μέχρι και το 1923. Ο πατέρας του Χασιίκ Χατσαντουριάν ήρθε στην Ελλάδα το 1922 από την Μερσίνα. Είχε γεννηθεί στο Ακ Σεχίρ, κοντά στο Ικόνιο. Ο παππούς του είχε χάνι και τεράστιες εκτάσεις με κερασιές. «Ο πατέρας μου θυμόταν αυτά που του έδειχνε ο παππούς – εκτάσεις, όσο έφτανε το μάτι του, όλο δέντρα με κερασιές. Τα άφησαν και έφυγαν. Όταν έφτασαν στο λιμάνι στη Μερσίνα το 1922 βρήκαν τούρκους στρατιώτες με μαχαίρια που έλεγαν “δώστε μας ό,τι έχετε”. Γραφιάδες τούρκοι τους έβαλαν να υπογράψουν “φεύγω από την Τουρκία οικειοθελώς δεν έχω καμία απαίτηση από το τουρκικό κράτος”. Όταν ήρθαν στην Ελλάδα ο πατέρας μου άρχισε να βάφει παπούτσια, έτσι ξεκίνησε», αναφέρει ο κ. Χατσαντουριάν. Εδώ και 23 χρόνια ο Χασιίκ Χατσαντουριάν, με τη συνεργασία του τότε Δήμου Άνω Σύρου και στη συνέχεια Δήμου Σύρου-Ερμούπολης, της Αρμενικής Εθνικής Επιτρο-

1923 Πειραιάς, Αρμένιοι πρόσφυγες στην Κοκκινιά

πής Ελλάδος και του Χατζηκυριακείου Ιδρύματος Παιδικής Προστασίας, οργανώνει τα καλοκαίρια επισκέψεις παιδιών αρμενίων αγωνιστών από το Ναγκόρνο Καραμπάχ στο Κίνι της Σύρου. Οι εκθροπραξίες στο Ναγκόρνο Καραμπάχ ξεκίνησαν το 1988 ανάμεσα στους Αρμένιους και στο Αζέρος και αποτελούν μέρος του «αρμενικού ζητήματος», όπως και η Γενοκτονία. «Στη Σύρο πηγαίνουν κάθε χρόνο 22 ορφανά για 15 ημέρες, μέχρι σήμερα 500 παιδιά έχουν πάει εκεί – κάποια από αυτά είχαν βρει τους πατεράδες τους αποκεφαλισμένους. Αυτός είναι και ο λόγος που βλέπει κανείς τόσες ελληνικές σημαίες ελληνικές στο Ναγκόρνο Καραμπάχ», λέει ο κ. Χατσαντουριάν. Το ορφανοτροφείο της Σύρου Η Σύρος ήταν ένας σημαντικός σταθμός για του Αρμένιους που έρχονταν στην Ελλάδα κατά την περίοδο της Γενοκτονίας. Στον χώρο όπου σήμερα βρίσκεται το στρατόπεδο, στην άκρη της Ερμούπολης, το 1922 βρέθηκαν περίπου 2000 ορφανά παιδιά Αρμενίων. Η Near East Relief, μία αμερικανική οργάνωση παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας που δημιουργήθηκε με διάταγμα του Κογκρέσου το 1919, προσέφερε χρήματα και ο χώρος ανακαινίστηκε ως ορφανοτροφείο για να καλύψει τις ανάγκες των παιδιών. «Τα παιδιά που βρίσκονταν στο ορφανοτροφείο της Σύρου έφυγαν όλα προς Αμερική, Γαλλία και άλλες χώρες. Κάποιοι που είχαν βρεθεί εκεί επισκέφτηκαν πρόσφατα το νησί, ζήτησαν άδεια από το στρατόπεδο, μπήκαν μέσα και έκαναν τα ίδια όπως τότε... Τα παιδιά έφυγαν όλα εκτός από ένα, που έμεινε στη Σύρο: τον κυρ Γιώργη τον Αρμένι, που δεν ζει πλέον. Είχε μία αδερφή, η οποία όταν έφυγε από το ορφανοτροφείο πήγε Γαλλία. Πριν από καιρό ήρθε να τον δει για μία εβδομάδα στη Σύρο. Δεν μπορούσαν να συννενοθούν. Εκείνη ήξερε γαλλικά, εκείνος ελληνικά, δεν γνώριζαν αρμενικά. Επί μία εβδομάδα έβλεπε ο

έναν τον άλλον και δεν μιλούσαν μεταξύ τους: τη μία χαμογελούσαν, την άλλη έκλαιγαν...» καταλήγει ο κ. Χατσαντουριάν. Το «κύμα» του 1922 Σε αυτούς που έφτασαν στην Ελλάδα το 1922 περιλαμβάνονται και οι πρόγονοι του Άρτο Σεμάς. Ο προπάππος του έμεινε στο Μαρράς, δυτικά των Αδάνων, στη νότια Τουρκία. «Και οι δύο οικογένειες, του προπαππού και της προγιαγιάς μου κατεσφάγησαν εκεί κατά τους διωγμούς. Όπως μου έχουν μεταφέρει, στο Μαρράς συνέβη το εξής: στην αρχή υπήρξε μία φήμη ότι έρχονται οι Τούρκοι. Λίγες μέρες μετά η φήμη αυτή έγινε πολύ έντονη. Μέχρι που το βράδυ ξεκίνησαν οι σφαγές. Ο προπάππος και η προγιαγιά μου γλίτωσαν στο παρά πέντε – κατάφεραν να διαφύγουν και να έρθουν εδώ, με καράβια μέχρι τον Πειραιά και μετά στα Προσφυγικά, στην Κοκκινιά. Έχασαν όμως τις οικογένειές τους», λέει ο Άρτο Σεμάς. Ορεισίβιοι Αρμένιοι από το Ζεϊτούν που μεταφέρθηκαν στο Μαρράς το 1915. Μετά από την φωτογράφιση όλοι σφαγιασθηκαν. Πηγή: «Μετζ βοτζιρ» (Το μεγάλο έγκλημα) Αράμ Αντονιάν 1921 Βοστώνη. Στην ίδια περιοχή της νότιας Τουρκίας ζούσαν και οι πρόγονοι του Χαρουτιούν Μανουκιάν, που μίλησε στο Protagon για την ιστορία της οικογένειάς του: «Ο παππούς ήταν στα Άδανα, λογιστής στον Μποδοσάκπ. Η γιαγιά ήταν από πλούσια οικογένεια, είχαν κτήματα. Και οι δύο εκτοπίστηκαν το 1922, όταν περίπου 90.000 Αρμένιοι έφτασαν μαζί με Έλληνες από τη Σμύρνη στην Ελλάδα. Η γιαγιά και ο παππούς, όταν έφυγαν από τα Άδανα, πήγαν στη Σμύρνη όπου βρισκόταν ο αδελφός του παππού με σκοπό να πάρουν πλοίο και να έρθουν στην Ελλάδα. Είχαν πάρει μαζί τους ελάχιστα πράγματα από τα υπάρχοντά τους: ένα χαλί, τέσσερα κουτάλια και κάποια χρυσαφικά της γιαγιάς για να τα πουλήσουν σε περίπτωση ανάγκης. Μαζί τους ήταν και ο μπα-

μπάς μου. Στον δρόμο από τα Άδανα στη Σμύρνη το ένα από τα τέσσερα κουτάλια χάθηκε και η γιαγιά μου το εξέλαβε ως κακό οιωινό, ότι κάποιος μπορεί να χάσει τη ζωή του». Καραβάνι εκτοπισμένων Αρμενίων. Αρχείο Armin T. Wegner Στο απέναντι σπίτι από αυτό που βρίσκονταν στη Σμύρνη τα μέλη της οικογενείας Μανουκιάν ξεκίνησε ένα πλιάτσικο, από τούρκους στρατιωτικούς. «Αυτό το πλιάτσικο γλίτωσε τη ζωή του πατέρα μου. Ήδη ένας Τούρκος τον είχε πιάσει μαζί με τον παππού μου και ήταν έτοιμος να τους σφάξει, αλλά με το που ξεκίνησε το πλιάτσικο ο πατέρας μου ξέφυγε και η γιαγιά τον έκρυψε. Τον παππού μου τον πήραν και μετά οι δικοί μου έμαθαν ότι είχαν πάρει και τον αδερφό του. Τότε ο πατέρας μου ήταν επτά χρόνων και ήταν ο μόνος άνδρας που έμεινε στην οικογένεια». Πέντε γυναίκες και ο πατέρας του κ. Μανουκιάν μπήκαν σε βάρκα στη Σμύρνη η οποία τους μετέφερε σε ελληνικό πλοίο. Πρώτος σταθμός η Χίος, όπου το πλοίο ανεφοδιάστηκε καθώς δεν υπήρχαν επαρκείς ποσότητες νερού. «Ο κόσμος δίψαγε, ο πατέρας μου θυμόταν ότι έρχονταν βάρκες από τη Χίο και έφερναν νερό. Από εκεί πήγαν Πειραιά». Η οικογένεια Μανουκιάν έμεινε για έναν μήνα στο εργοστάσιο του Καρέλλα, αλλά έφυγαν καθώς είχαν αρχίσει να εμφανίζονται μεταδοτικές ασθένειες και είχε κυκλοφορήσει ότι θα τους κλείσουν σε καραντίνα. «Υπήρχε μια τρύπα στον τοίχο, πέρασαν έξω και πήγαν στην Κοκκινιά. Εκεί τους έδωσαν μία σκηνή όπου έμειναν μαζί με άλλους – στο σύνολο ήταν 12 άτομα». Αρμένιοι πρόσφυγες στην Κοκκινιά Η γιαγιά βρήκε μία μηχανή χειρός και άρχισε να ράβει παντελόνια – μία δραχμή το παντελόνι. Εκείνη την εποχή είχε οργανωθεί και ένα υποτυπώδες σχολείο σε μία αλάνα στον Ρέντη. «Ένα κτίσμα χωρίς σκεπή. Κάποιοι δάσκαλοι οι οποίοι και αυτοί είχαν έρθει με τον ίδιο τρόπο είχαν αναλάβει την εκπαίδευση των παιδιών. Ο πατέρας πήγαινε σχολείο και πούλαγε ξηρούς καρπούς με ταμπλά στο Πασαλιμάνι – πήγαινε με τα πόδια από την Κοκκινιά στο Πασαλιμάνι και επέστρεφε. Μετά έπιασε δουλειά στα Καμίνια, έβγαζε πλίνθους σε εργοστάσιο. Μετά ένας συγγενής του, μακρινός θείος που ήταν ράφτης, του έμαθε τη δουλειά. Και έτσι συνέχισε, δούλεψε σε αυτόν, έκανε δικό του μαγαζί». Ο κ. Μανουκιάν πρόλαβε τη γιαγιά του έως την ηλικία των 11 ετών. «Δεν τη θυμάμαι να φοράει κάτι άλλο εκτός από μαύρα», λέει.

Πηγή: Protagon.gr, Χάρης Καρανίκας.